emcdda.europa.eu

Fokus på narkotika

15

Udgivelse fra Det Europæiske Overvågningscenter for Narkotika og Narkotikamisbrug

ISSN 1681-6315

Hallucinogene svampe: Det store spørgsmål er, hvordan vi kontrollerer naturligt forekommende narkotiske stoffer i en elektronisk tidsalder

I de senere år synes mediernes interesse for brugen af hallucinogene svampe at have fokuseret på den åbenlyse handel med disse svampe og på ændringerne i visse landes lovgivning med det formål at forbyde en sådan handel.

Med de gængse epidemiologiske metoder til overvågning af stofbrug kan det tage lang tid at identificere nye tendenser, og der er bred enighed om, at standardmetoderne må suppleres med andre og mere følsomme metoder. Det er vanskeligt at identificere nye »modetrends« inden for narkotika, som normalt starter inden for mindre delpopulationer eller i afgrænsede geografiske områder, og det kan være svært at vurdere deres potentiale for større udbredelse. Der kan være mange forskellige informationskilder på dette felt, bl.a. oplysninger fra internettet og andre medier samt kriminaltekniske analyser, praksis og forskning. I dette strategidokument gennemgås de eksisterende informationer om brugen af hallucinogene svampe, og der drages relevante konklusioner til brug for beslutningstagerne. Der peges på faktorer, som både har opmuntret til og været med til at forme brugen af hallucinogene svampe siden slutningen af 1990'erne, men også faktorer, som har bidraget til at forhindre endnu større udbredelse.

Hallucinogenerne er en i kemisk henseende meget forskelligartet gruppe stoffer, som er karakteriseret ved en evne til at skabe falske sanseindtryk og ændre sindsstemninger og tankeprocesser markant. Naturligt forekommende hallucinogener findes i mere end 100 svampearter, hvoraf de fleste indeholder psilocybin og psilocin som de vigtigste aktive ingredienser, der afstedkommer den hallucinogene virkning. Næsten alle psilocybinholdige svampe er små brune eller beigefarvede svampe, som kan forveksles med en række ikke-psykoaktive, ikke-spiselige eller giftige svampe i naturen.

Psilocybin og psilocin kontrolleres internationalt på højeste niveau, men nogle lande har oplevet, at der ikke var tilstrækkelig juridisk klarhed omkring svampe indeholdende disse stoffer. Denne forvirring er blevet udnyttet af svampesælgere i detailleddet og har skabt hindringer for udviklingen af effektive mekanismer til at kontrollere udbuddet.

Definitioner

Hallucinogene svampe, såkaldte »magiske svampe«: Det er primært svampearter, der indeholder psilocybin og psilocin, som anvendes for deres psykoaktive egenskaber og derfor er hovedemnet for dette strategidokument. Andre arter af hallucinogene svampe som f.eks. rød fluesvamp indeholder muscimol og ibotensyre som de vigtigste aktive ingredienser. De muscimolholdige arter er i sig selv giftige og nært beslægtede med stærkt giftige (dødelige) arter.

»Smart shops«: Butikker, der har specialiseret sig i salg af »naturlige« psykoaktive stoffer samt relevant litteratur og tilbehør.

Et blik på de vigtigste problemstillinger

1. Brugen af hallucinogene svampe er mere udbredt blandt unge, som har prøvet andre ulovlige stoffer, end blandt dem, som ikke har. Undersøgelser viser, at unge, som deltager i musikfestivaler og såkaldte techno-fester eller »raves« i højere grad bruger stoffer end skoleelever og ungdommen generelt, hvorfor der er større sandsynlighed for at finde brugere af hallucinogene svampe ved den slags arrangementer.
2. Salget af hallucinogene svampe fra »smart shops« og markedsboder i Nederlandene og Det Forenede Kongerige synes at have bidraget til at udbrede brugen af disse svampe. Disse forhandlere har siden slutningen af 1990'erne givet let adgang til hallucinogene svampe.
3. Ved en søgning på internettet for nylig blev der fundet 39 onlinebutikker, som sælger hallucinogene svampeprodukter. Mange af dem tager sigte på et internationalt kundeunderlag ved at tilbyde forskellige sprogversioner og internationale forsendelsesmuligheder. Der kunne konstateres betydelige forskelle med hensyn til omfanget og kvaliteten af den information, der gives om de helbredsmæssige risici ved de produkter, som sælges.
4. Der er kun registreret meget få tilfælde af akutte hospitalsindlæggelser med dødelig eller ikke-dødelig udgang. Brugen af hallucinogene svampe er normalt i højere grad forbundet med psykiske sundhedsrisici, og ganske mange af brugerne kan opleve angstanfald.
5. De karakteristika, der normalt forbindes med brugen af hallucinogene svampe (f.eks. kvalme, angstanfald og uforudsigelige virkninger), og begrænsninger af social art for de unge, der ønsker at eksperimentere med hallucinogene svampe (f.eks. behovet for trygge omgivelser for at mindske risiciene), kan virke som hindringer for regelmæssig eller hyppig brug.
6. Seks EU-lande har siden 2001 skærpet lovgivningen vedrørende disse svampe af frygt for, at brugen skulle blive mere udbredt. Den nye lovgivning kan have haft betydning for udbuddet af svampe og det samlede omfang af internetsalget. Der er dog også tegn på, at onlinesælgerne har reageret ved at skifte over til ukontrollerede og i visse tilfælde mere giftige alternativer.

Hvem er brugerne?

I Europa opstod brugen af hallucinogene svampe til fritidsformål først i slutningen af 1950'erne, men udbredelsen var på det tidspunkt begrænset til små lukkede grupper (f.eks. i beat-miljøet). Indtagelsen af hallucinogene svampe blev kun gradvist mere udbredt blandt fritidsstofbrugere, indtil salget fra »smart shops« og markedsboder fra slutningen af 1990'erne skabte mulighed for en hurtigere udbredelse.

Sammenlignet med cannabis, som er det mest udbredte ulovlige narkotika i EU, har langt færre brugt hallucinogene svampe. Andelen af unge i aldersgruppen 15-24 år, som har prøvet at bruge hallucinogene svampe, varierer fra under 1 % til 8 % i 12 EU-lande. Blandt skoleelever i alderen 15-16 år synes eksperimenterne med hallucinogene svampe i visse lande at ligge nogenlunde på linje med eksperimenterne med ecstasy. Regelmæssig eller vedvarende brug af svampe er ifølge undersøgelserne væsentligt mere begrænset end for stimulerende stoffer som kokain og amfetamin. Som det er tilfældet med den anden hovedtype inden for hallucinogene stoffer, LSD, ender de unge, som eksperimenterer med svampe, sjældent med at blive regelmæssige eller vedvarende brugere.

Undersøgelser af brugen af stoffer i forbindelse med musikfestivaler og techno-fester viser, at brugen af ulovlige stoffer er væsentligt mere udbredt ved sådanne arrangementer end blandt skoleelever og unge generelt, og brugen af hallucinogene svampe er mere udbredt blandt unge, som tidligere har brugt ulovlige stoffer, end blandt unge, som ikke har. Denne type undersøgelser er dog vanskeligt sammenlignelige, og man skal være forsigtig med at drage konklusioner om eventuelle tendenser. Data fra Nederlandene tyder på, at situationen har været nogenlunde uændret mellem 2000 og 2005, hvorimod data fra Det Forenede Kongerige viser en kraftig stigning i brugen mellem 2002 og 2004.

Udbuddet

Hallucinogene svampe vokser vildt mange steder i Europa, men de foreliggende oplysninger tyder på, at de fleste svampe, der anvendes for deres psykoaktive egenskaber, er dyrket frem for at være indsamlet i naturen. De sælges både som friske og tørrede svampe og til hjemmedyrkning i form af sporeprints, mycelium og dyrkningssæt. Det fremgår af ESPAD-rundspørger blandt skoleelever i 2003, at mellem 4 og 28 % af de 15-16-årige skoleelever anser det for »meget let« eller »ret let« at skaffe sig hallucinogene svampe. Under 10 % af eleverne på Cypern og i Finland, Grækenland Letland, Litauen, Rumænien, Tyrkiet og Ungarn erklærer, at det er let at skaffe sig hallucinogene svampe, medens over 20 % i Det Forenede Kongerige, Irland, Italien, Polen og Tjekkiet oplyser, at de har let adgang til sådanne svampe.

Salget af hallucinogene svampe fra »smart shops« og markedsboder i Det Forenede Kongerige og Nederlandene synes at have bidraget ganske betydeligt siden slutningen af 1990'erne til at gøre det lettere at bruge hallucinogene svampe. Der foreligger ikke præcise tal for indtægterne fra detailsalget af hallucinogene svampe, men data fra primært disse to lande giver en indikation af de økonomiske interesser i produktet. I 2000 blev det således anslået, at »magiske svampe« tegner sig for 50 % af omsætningen hos »smart shops«. I Det Forenede Kongerige opkrævede skattevæsenet indtil juli 2005 ca. 175 000 GBP (255 421 EUR) om året i omsætningsafgift på hallucinogene svampe på grundlag af en anslået årlig omsætning på 1 mio. GBP (1,46 mio. EUR).

Ud over detailsalgsstederne er der også sket en stigning i antallet af »smart shops« på internettet. I 2006 identificerede EONN i alt 39 onlinebutikker, som sælger hallucinogene svampeprodukter. Hovedparten (31 svarende til 82 %) er baseret i Nederlandene. Blandt de resterende hjemmesider er der fire østrigske onlinebutikker, to tyske, en britisk med link til en nederlandsk hjemmeside samt en polsk. Mange af hjemmesiderne er flersprogede (primært på engelsk, fransk og tysk), og langt de fleste tilbyder international forsendelse.

Hallucinogene svampe var nogle af de første psykoaktive stoffer, mennesket indtog. I dag stiller de os over for et nyt dilemma: Hvordan kontrollerer vi effektivt udbuddet af en kompleks gruppe af naturligt forekommende produkter, der annonceres og sælges på et efterhånden verdensomspændende marked, hvor regulerende foranstaltninger muligvis kun vil resultere i, at udbyderne skifter over til alternative og måske endnu mere skadelige produkter?

Wolfgang Götz, EONN's direktør

Der er stor forskel på onlinebutikkernes information om de sundhedsmæssige risici, der er forbundet med brugen af hallucinogene svampe. De fleste af dem advarer imod at bruge hallucinogene svampe, hvis man samtidig tager medicin, og imod at indtage dem sammen med alkohol eller andre stoffer. En tredjedel af onlinebutikkerne advarer imidlertid ikke om farerne ved hallucinogene svampe for personer, der lider af en depression eller psykose. Kun halvdelen informerer om dosering og metoder til sikker indtagelse.

Sundhedsmæssige risici

Der er kun registreret meget få tilfælde af akutte hospitalsindlæggelser med dødelig eller ikke-dødelig udgang som følge af brugen af hallucinogene svampe. Normalt er de fysiologiske virkninger kortvarige og ufarlige, f.eks. svimmelhed, kvalme, træthed, muskelsmerter, rysten, mavesmerter, udvidede pupiller (mydriasis), let til

moderat forhøjet puls og åndedræt (tachycardia, tachypnea) og forhøjet blodtryk. Der er dog også konstateret mere udtalte fysiske symptomer i form af stærke mavesmerter, vedvarende opkastninger og diarré.

Psilocybin anses for at have begrænset akut forgiftningseffekt, hvilket underbygges af det faktum, at der kun er registreret yderst få tilfælde af forgiftninger med dødelig udgang efter indtagelse af hallucinogene svampe. Forgiftninger kan forekomme, når svampene indsamles i naturen, og giftige arter forveksles med hallucinogene svampe.

Brugen af hallucinogene svampe er normalt i højere grad forbundet med sundhedsmæssige risici af psykisk art. Det vides ganske vist ikke, hvor mange brugere der oplever et »bad trip«, men det er disse brugere, som med størst sandsynlighed kontakter vagtlæger og skadestuer. I disse tilfælde er de pågældende normalt meget nervøse, ophidsede og konfuse og har mistet både dømmekraft og koncentrationsevne. I alvorlige tilfælde kan der forekomme akutte psykotiske tilstande, hvor patienten oplever mærkelige og skræmmende sanseindtryk, bliver stærkt paranoid og helt mister virkelighedsfornemmelsen, hvilket kan resultere i ulykker, selvpåførte skader eller selvmordsforsøg. Mange forebyggelsesprogrammer omfatter også oplysning om hallucinogene stoffer sammen med informationerne om andre former for narkotika for at gøre målgrupperne mere bevidste om risiciene, men fagfolk, der arbejder med unge, savner tilsyneladende specifik information om de sundhedsmæssige risici ved at bruge hallucinogene svampe. Brugere og forskellige lobbygrupper har dog oprettet flere hjemmesider med information om hallucinogene svampe.

Nye ændringer i lovgivningen

Psilocybin og psilocin er reguleret ved FN's konvention af 1971 om psykotrope stoffer og figurerer i konventionens bilag I, selvom det ikke altid er helt klart, hvordan de svampe, der indeholder disse stoffer, er klassificeret. Seks EU-lande har siden 2001 skærpet deres lovgivning om hallucinogene svampe som reaktion på frygten for øget udbredelse: Danmark (2001), Nederlandene (2002), Tyskland, Estland, Det Forenede Kongerige (2005) og Irland (2006).

Lovgivning, som forbyder brugen af hallucinogene svampe, indebærer flere juridiske problemer. Den bør f.eks. ikke uberettiget kriminalisere grundejere, på hvis jord de pågældende svampe vokser naturligt. Det problem har man forsøgt at løse ved at definere ulovlige svampe som »behandlede eller tilberedte« (irsk og britisk lovgivning), fordi det vidner om en intention om at bruge svampene. Nederlandenes Højesteret fastslog ligeledes, at svampe var omfattet af lovens forbud, hvis de var »tørrede eller forarbejdede«. Da stadigt flere »smart shops« benyttede sig af dette smuthul til at sælge friske svampe, vedtog man eksempelvis i Det Forenede Kongerige i 2004, at selv emballering var en form for »tilberedning«, men i sidste ende blev loven i Det Forenede Kongerige i 2005 ændret til at gælde hallucinogene svampe uden angivelse af tilstand eller forarbejdningsgrad.

Narkotikalovgivningen i Cypern, Grækenland, Italien og Litauen har en generel bestemmelse, der forbyder dyrkning af planter, hvoraf der kan udvindes narkotiske stoffer. Det kan dog diskuteres, om svampe strengt taget er »planter«. Det affødte i 2005 en ændring af den tyske lovgivning, hvor man indførte betegnelsen »organisk materiale« til erstatning for det tidligere »planter og dyr« for at lukke eventuelle smuthuller i relation til svampe.

Ændringer i lovgivningen har influeret på udbuddet og det samlede salg af hallucinogene svampe på internettet. En undersøgelse af de forskellige produkter, der markedsføres af onlinesælgerne, viste, at de britiske forhandlere var begyndt at gå over til at sælge lovlige, men mere giftige alternativer, som f.eks. rød fluesvamp, *Amanita muscaria*, eller den nært beslægtede panterfluesvamp, *Amanita pantherina*, efter at det blev forbudt at forhandle hallucinogene svampe.

Prævalensen af brugen af hallucinogene svampe mindst én gang er højere blandt de unge, som deltager i danse- og musikarrangementer (»klubgængere«), end blandt de unge generelt

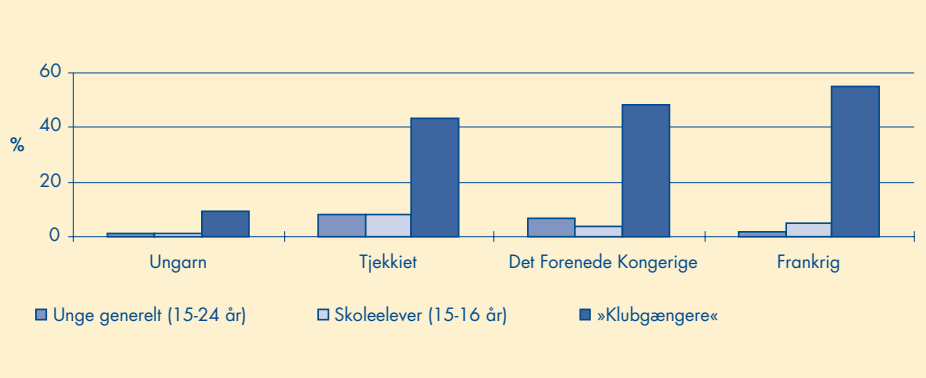

NB: Skøn vedrørende fritidsmiljøer er baseret på non probability-stikprøver med brug af forskellige metoder og stikprøverammer. Man kan ikke ud fra disse stikprøver sige noget om prævalensen af brug af stoffer blandt deltagerne i natklubmiljøet generelt. For nærmere enkeltheder henvises til EONN (2006).

Kilder: Hibell et al. (2004), EONN (2006).

Fokus på narkotika er en række strategidokumenter, som udgives af Det Europæiske Overvågningscenter for Narkotika og Narkotikamisbrug (EONN) i Lissabon. Strategidokumenterne udgives tre gange om året på den Europæiske Unions 23 officielle sprog samt på tyrkisk og norsk. Originalsprogert er engelsk. Alt må gengives under forudsætning af kildeangivelse.

Ønsker De et gratis abonnement, kan vi kontaktes via e-post: publications@emcdda.europa.eu

Rua da Cruz de Santa Apolónia, 23–25, P-1149-045 Lissabon
Tlf. (351) 218 11 30 00 • Fax (351) 218 13 17 11
info@emcdda.europa.eu • http://www.emcdda.europa.eu

TD-AD-07-001-DA-C

Hallucinogene svampe: Det store spørgsmål er, hvordan vi kontrollerer naturligt forekommende narkotiske stoffer i en elektronisk tidsalder
Strategiske overvejelser

1. **Netop fordi brugen af stoffer er relativt udbredt blandt unge ved musik- og dansearrangementer, åbner sådanne arrangementer for omkostningseffektive muligheder for forebyggende arbejde og andre initiativer, der tager sigte på at mindske de sundhedsmæssige risici, der er forbundet med brugen af hallucinogene svampe.**
2. **Detailsælgernes økonomiske interesser, som får dem til at promovere salget af hallucinogene svampe, har stor betydning for udbredelsen af dette produkt.**
3. **Internettet giver øgede muligheder for at promovere og sælge hallucinogene svampe, men også — hvilket er nok så vigtigt — for at formidle information om de sundhedsmæssige risici.**
4. **Der synes at være et behov hos fagfolk, der arbejder med unge, for mere informationsmateriale, som specifikt omhandler hallucinogene svampe, og der mangler ligeledes materiale om forebyggelse og skadesreduktion med direkte sigte på potentielle brugere.**
5. **Det er lettere at udarbejde effektivt forebyggende og sundhedsfremmende materiale, hvis man forstår tankegangen og holdningerne hos de unge, som er potentielle brugere af hallucinogene svampe, og dermed kan tilpasse materialet mere præcist til deres behov.**
6. **Selv om en skærpelse af lovgivningen kan være en vej til at begrænse brugen og udbuddet af hallucinoge ne svampe, må virkningerne af eventuelle tiltag på dette område følges omhyggeligt for dels af vurdere effektiviteten, dels undgå risikoen for utilsigtede negative konsekvenser.**

Kildehenvisninger

Berridge, V. og Hickman, T. (2006): »History and future of psychoactive substances«, *Foresight Brain Science, Addiction and Drugs project*. Office of Science and Technology, Det Forenede Kongerige.

CAM (2000): »Risk assessment report relating to paddos (psilocin and psilocybin)«, Coordinatiepunt Assessment en Monitoring nieuwe drugs (CAM), Haag, Nederlandene.

EONN (2006): »Hallucinogenic mushrooms: an emerging trend case study«, EMCDDA Thematic Papers, Det Europæiske Overvågningscenter for Narkotika og Narkotikamisbrug, Lissabon.

Golub, A. og Johnson, B.D. (1996): »The crack epidemic: empirical findings support an hypothesized diffusion of innovation process«, Socio-economic Planning Sciences, 30 (3), s. 221-231.

Guzmán, G., Allen, J.W. og Garrtz, J. (2000): »A worldwide geographical distribution of the neurotropic fungi, an analysis and discussion«, *Annali dei Museo civico* — Rovereto, Italien. Vol. 14:1890280 (på engelsk).

Hibell, B., Andersson, B., Bjarnasson, T. et al. (2004): »The ESPAD report 2003: alcohol and other drug use among students in 35 European countries«, det svenske Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) i samarbejde med Europarådets Pompidougruppe.

Reynaud-Maurupt, C. (2006): »Usages contemporains de plantes et champignons hallucinogènes«, Observatoire français des drogues et des toxicomanies, Saint-Denis.

Information på nettet

Den europæiske juridiske database om narkotika, ELDD:
http://eldd.emcdda.europa.eu/

Information om hallucinogener fra det franske narkotikaovervågningscenter, OFDT:
http://www.ofdt.fr/ofdtdev/live/produits/hallucin.html

EONN, Statistisk bulletin 2006, tabeller om prævalensen af brugen af narkotika i befolkningen:
http://stats06.emcdda.europa.eu/en/page053-en.html

Publikationskontoret
Publications.europa.eu

OFFICIEL UDGIVER: Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer
© Det Europæiske Overvågningscenter for Narkotika og Narkotikamisbrug, 2007
DIREKTØR: Wolfgang Götz
REDAKTØR: Peter Fay
FORFATTERE: Jennifer Hillebrand, Deborah Olszewski, Roumen Sedefov og Brendan Hughes
GRAFISK DESIGN: Dutton Merrifield Ltd, UK
Printed in Belgium